

Abstraktit, Kasvatus 34 (2)

Foster, Raisa. 2012. TUNNUSTUSTA TANSSIEN. Kasvatus 43 (2), 126–134.

Tämä artikkeli vastaa kysymykseen, miten tanssi-innostaminen toteuttaa tunnustuksen pedagogiaa. Artikkelissa muotoillaan Paul Ricoeurin (2005) recognition-käsitteen analyysin pohjalta uudenlaisen pedagogisen ajattelun mallia, tunnustuksen pedagogiaa. Tunnustuksen pedagogia ehdottaa kasvatusajattelun muutosta kolmella eri tasolla: 1) tietämistä ja tuottamista korostavasta opetustekniikasta kohti improvisoivaa ja kokemuksellista kasvatuskohtaamista, 2) egoistisesta itsevarmuudesta kohti reflektovaa itsetuntemusta ja 3) suvaitsevaisuudesta kohti aitoa minän ja toisen vastavuoroisuutta. Käytännön esimerkkinä tanssi-innostamisesta artikkeli esittelee Katiska-projektin, jossa minuutta ja identiteettiä tutkittiin yhdessä viiden nuoren miehen kanssa erilaisten liikeimprovisaatioiden avulla. Taiteellisessa tutkimusprosessissa syntyi monitaiteellinen *Katiska*-teos, joka kutsuu yleisön kuuntelemaan ja katselemaan nuorten miesten omaa tarinaa – liikkeen ja laulun keinoin kerrottuna. Tanssi-innostamisessa ei ole kyse minkään tietyn tanssitekniikan opettelusta tai tanssilajin hallinnasta, vaan kehotietoisuuden laajentamisesta ja oman ilmaisun löytämisestä tanssi-improvisaatioharjoitusten avulla sekä toisaalta ilmiöiden tutkimisesta liikkeellisten harjoitteiden avulla. Tanssi-innostamisella ja tunnustuksen pedagogialla ei ole vain taiteellisia vaan myös sosiaalisia, poliittisia ja eettisiä tavoitteita. Ne ovat yrityksiä purkaa länsimaisen ajattelun dualismeja sekä vastata yhä pluralistisemmaksi käyvän maailman kasvatusnäkyymiin.

Asiasanat: tanssi, pedagogiikka, tunnustus, identiteetti

Kairavuori, Seija. 2012. KUMOUKSELLINEN STRIPPI – SARJAKUVA TOISIN AJATTELEMISEN TAITONA. Kasvatus 43 (2), 135–145.

Artikkelissa tarkastellaan sarjakuvan äärellä tapahtuvan oppimisen luonnetta ja tähän kytkeytyviä pedagogisia mahdollisuuksia. Sarjakuvassa yhdistyvät sekä kuvallinen että sanallinen viestintä, jolloin sen pedagoginen sovellusarvo kouluoppimisen näkökulmasta on merkittävä. Kuvataiteen opetussuunnitelman perusteissa sarjakuva paikantuu monen keskeisen sisältöalueen risteyskohtaan; kyse on sekä kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun kehittämisestä (esimerkiksi liikkeen kuvaus, sommittelu, viivalla ilmaisu, rytmi) että median ja kuvaviestinnän sisältöalueesta (kuvakerronnan perusteet, kuvakoot, rajaus, visuaalisten viestien kriittinen tarkastelu). Sarjakuva itsenäisenä taiteenlajina sekä lasten ja nuorten visuaalisen kulttuurin ilmiönä avaa myös käsiteltävää taiteen tuntemuksen ja kulttuurisen osaamisen sisältöalueella. Sarjakuva osoittautuu taipuisaksi foorumiksi integroivaan kuvataideopetukseen, jossa keskeisten sisältöjen ohella myös erilaiset kuvakulttuurit ja taidekäsitteet voidaan saattaa kohtaamaan. Pedagogisista vahvuuksistaan huolimatta sarjakuvan laajempaa opetuskäyttöä koulussa tunnutaan yhä vieroksuttavan. Sarjakuvan asema kouluoppimisessa on esimerkki populaarikulttuurin ja koulun arvostaman oppimisen välisistä jännitteistä, joihin kriittisen pedagogiikan edustajat ovat kiinnittäneet huomiota. Sarjakuvan potentiaalia erityisesti kriittisen pedagogiikan näkökulmasta kootaan lopuksi luokanopettajankoulutukseen sijoittuvan esimerkin avulla, jossa sarjakuva näyttäytyy toisin ajattelemisen taitona. Kriittinen pedagogiikka viittaa tässä yhteydessä yleisemmin opettajan pyrkimykseen saattaa oppija tiedostamaan yhteisössään vallitsevia ajattelutapoja, arvoja ja niiden esittämisen käytäntöjä sekä rakentaa valmiuksia tarvittaessa kyseenalaistaa ja laajentaa niitä omalle elämismaailmalle merkityksellisellä tavalla. Sarjakuva paljastaa kuvaan kulttuurisesti integroituvaa tietoa ja osaamisen muotoja, sen myötä myös yksittäisen kuvan (tekijän) muutosvoiman.

Asiasanat: sarjakuva, kuvataidonopetus, visuaalinen kulttuuri, kriittinen pedagogiikka

Kankkunen, Olli-Taavetti. 2012. ÄÄNI KUULUU KAIKILLE – ÄÄNIYMPÄRISTÖN KUUNTELU MUSIIKKIKASVATUKSESSA. Kasvatus 43 (2), 146–159.

Jo 1970-luvulla kanadalainen R. Murray Schafer ehdotti ääniympäristön kuuntelun ja musiikkikasvatuksen yhdistämistä. Musiikkikasvatuksen käytännöissä tai sen teoreettisissa tarkasteluissa musiikkikasvatus nähdään kuitenkin edelleen lähes poikkeuksetta muusta ääniympäristöstä erillään. Toisin kuin musiikkikasvatuksessa, audiovisuaalisen kulttuurin,

teknologian, median sekä sosiaalisen ja fyysikaalisen ympäristön muutokset ovat heijastuneet kuvataiteen opetuksen järjestämiseen ja sisältöihin. Artikkelissa pohditaan, riittääkö nykyinen musiikkiin ja musisointiin (ja siinä tapahtuvaan kuunteluun) keskittyvä kuuntelukasvatus, jos musiikkikasvatuksen vastuualueeksi ymmärretään oppilaan koko auditiivinen ympäristö. Artikkelissa nähdään ääniympäristön kuuntelu ja sosiaalisen ääniympäristön kuuntelutaito tarpeellisena kansalaistaitona. Aluksi kuvataan äänimaisematutkimuksen neljän keskeisen käsitteen (ääniympäristö, äänimaisema, akustinen kommunikaatio ja äänimaisemakompetenssi) avulla akustis-sosiaalisen ympäristön kuuntelukontekstia muutoksineen, erilaisia kuuntelutapoja sekä suhdettamme äänelliseen ympäristöön. Toiseksi tarkastellaan musiikin esteettisen ja praksiialisen kuuntelukasvatuksen kuuntelutaitokäsityksiä ja verrataan niitä äänimaisematutkimuksen käsityksiin kuuntelusta. Tarkastelun keskiössä ovat kuuntelukasvatuksen ja äänimaiseman kuuntelutavat ja -tavoitteet – mitä, missä, miten ja miksi pitäisi kuunnella – sekä kuuntelijakompetenssin kriteerien määrittely. Kolmanneksi analysoidaan ja jäsennetään ääniympäristökasvatuksen paikkaa ja perusteita perusopetuksessa. Samalla vastataan musiikkikasvatuksen näkökulmasta äänimaisematutkijoiden esittämään haasteeseen ääniympäristön kuuntelun liittämistä perusopetukseen.

Asiasanat: ääniympäristö, äänimaisema, kuunteleminen, kuuntelukasvatus, äänimaisemakompetenssi, musiikkikasvatus

Syrjäläinen, Erja – Haverinen, Liisa. 2012. NÄKÖKULMIA TAITOPEDAGOGIIKKAAN.

Kasvatus 43 (2), 160–170.

Artikkelissa tarkastellaan taitopedagogiikkaa kahden teoreettisen paradigman näkökulmasta. Ensimmäinen tarkasteltava näkökulma artikkelissa perustuu fenomenologiseen filosofiaan. Keskeistä fenomenologiselle taitokäsitykselle on kehollisuuden, aistisuuden ja hiljaisen tietämisen korostaminen. Narratiivisuus on keino avata ymmärrystä taitojen opetuksesta ja oppimisesta fenomenologisen ajattelun viitekehyksessä. Artikkelissa esitetään kolme erilaista narratiivisuutta hyödyntävää pedagogista keinoa. Toinen näkökulma perustuu kognitiiviseen psykologiaan. Kognitiivis-konstruktivistisesta näkökulmasta taidon kehittyminen voidaan nähdä ongelmanratkaisuprosessina. Taidot ovat kompleksisia, osittain proseduraalisiin malleihin perustuvia tieto- ja taitorakenteita. Keskeiset käsitteet, jotka auttavat ymmärtämään taidon oppimista ja opetusta, ovat käsikirjoitus, kerrostuneisuus, emergenssi ja tavoitteellinen harjoittelu. Näiden käsitteiden perusteella taitopedagogiseen työskentelyyn kuuluu tukirakenteiden luomista niin, että ongelmanratkaisuaskeleita pienennetään, tavoitteisuutta tietoisesti ylläpidetään, kriittiset kohdat nostetaan esiin ja ideaaliratkaisu näytetään demonstroimalla. Tällä tavoin kognitiivinen paradigma antaa uusia käsitteellisiä välineitä ja jäsentää näkemystä opetustilanteiden hallintaan liittyvistä tekijöistä. Kokoavasti artikkelissa määritellään taidon rakentumista hahmottamisen, tekemisen ja tulkinnan käsitteiden avulla. Nämä ovat taidon oppimisprosessin välttämättömiä tiloja, jotta taito syvällisesti opitaan.

Asiasanat: taidon oppiminen, taitopedagogiikka, fenomenologia, narratiivisuus, paattinen tietäminen, kognitiivinen psykologia, oppimisen tukirakenteet

Kujala, Tiina – Hakala, Liisa – Asanti, Riitta. 2012. TÄMÄ HETKI VAI TULEVAISUUS – KOULULIIKUNTA MURROKSESSA. Kasvatus 43 (2), 171–181.

Tarkastelemme katsauksessamme teoriaan ja aikalaiskeskusteluun peilaten sitä, miten uusliberalistisesta yhteiskuntapolitiikasta voimansa ammentava kilpailukykydiskurssi ja sen johdannainen, terveyspuhe, hakevat paikkaa keskiössä liikunta-oppiaineen määrittelijänä. Tarkastelemme myös terveyslähtökohtaisuuden seurauksellisuutta. Oppiaineiden jatkuva uudelleenmäärittely on niiden kehittymisen ehto. Osa uudelleenmäärittelypyrkimyksistä näyttäytyy kuitenkin kestävämmänsä, ei vähiten lasten tai nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Väitämme, että positivistiseen tieteen ihanteeseen ja edistysuskoon palautuva terveyslähtökohtaisuus välineellistää ja mekanisoi koululiikuntaa. Avaamme sitä, mihin jatkuvasti ajan mukana muotoutuviin ilmiöihin terveyttä käsitteenä taivutetaan. Asetamme katsauksessamme

ehdolle ajatuksen, että liikunnan yksiulotteistaminen mitätöi tämän hetken arvoa ja sen myötä lasten ja nuorten kiinnostuksen kohteita koulun liikuntatilanteissa. Se polkee myös lapsen ja nuoren subjektiroolia ja asettaa hänet ennalta määrätyn kehityksen mukaisen kasvatuksen kohteeksi. Koululiikunnassa tämä voi tarkoittaa muokattavana kehona olemista, jolloin lapsi tai nuori on aina epätäydellinen ja joksikin, vahvemmaksi, joustavammaksi, kestävämmäksi tai terveemmäksi tuleva. Tarkastelumme taustakankaana on postmodernista ammentava sosiaalinen konstruktionismi, joka tarjoaa merkittäviä ajatuksellisia apuvälineitä uudensuuntaisiin kysymyksenasetteluihin pohdittaessa koulun yksittäisen oppiaineen legitimaatioperustaa.

Asiasanat: koululiikunta, terveyspuhe, edistys, sosiaalinen konstruktionismi